

Nationaal Archief
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Nummer Toegang: 2.16.14.01

**Inventaris van het archief van de
Staatscommissie van Enquête omtrent
het Spoorwegpersoneel ingesteld bij
Koninklijk Besluit van 11 april 1903
Stb. 103, 1903-1904**

W. Kraak

Nationaal Archief, Den Haag 1975

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
De Staatscommissie van Enquête omtrent het Spoorwegpersoneel.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
De verwerving van het archief.....	8
Inhoud en structuur van het archief.....	9
Selectie en vernietiging.....	9
Verantwoording van de bewerking.....	9
Ordening van het archief.....	9
Verwant materiaal.....	10
Beschikbaarheid van kopieën.....	10
Verwante archieven.....	10
Literatuur.....	10
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Staatscommissie van Enquête Spoorwegpersoneel

Archiefbloknummer:

W26597

Omvang:

18 inventarisnummer(s); 0,20 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands.

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Staatscommissie van Enquête omtrent het Spoorwegpersoneel (1903-1904)

Samenvatting van de inhoud van het archief:

De Staatscommissie werd ingesteld na de spoorwegstaking van 1903, met als opdracht de regering van advies te dienen omtrent de wijze een dergelijke staking in de toekomst te voorkomen. In het archief bevinden zich de notulen en resoluties van de door de Commissie gehouden vergaderingen, stukken ingezonden door de Maatschappij tot Exploitatie van Staatspoorwegen, voorlopige openbaarmaking van de resultaten van het onderzoek, verslagen en bijlagen, nadere verhoren van deskundigen en getuigen, nader advies uitgebracht door de commissie en statistische gegevens.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Staatscommissie van Enquête
Spoorwegpersoneel, nummer toegang 2.16.14.01, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Staatscie. Enquête Spoorwegpersoneel, 2.16.14.01, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

DE STAATSCOMMISSIE VAN ENQUÊTE OMTRENT HET SPOORWEGPERSONEEL

In november 1902 roept de Nationale Federatie van Transportarbeiders op tot het volgende: na 1 januari 1903 wordt alleen gewerkt met georganiseerde arbeiders. Op 9 januari 1903 draagt het Blaauw-hoedenveem te Amsterdam echter twee ongeorganiseerde arbeiders op om bij de firma Müller en Co. goederen in ontvangst te nemen. De bootwerkers bij Müller en Co., gehoor gevend aan de oproep van de Federatie, weigeren de goederen af te geven. Dit betekent ontslag. Onder de bootwerkers breekt dan een staking uit, waarop de spoorwegarbeiders zich solidair verklaren en weigeren wagens naar de "besmet" verklaarde terreinen te rijden. De Hollandsche Spoorweg Maatschappij, zich beroepend op de wet, schorst hierop de niet-werkwilligen. De vakverenigingen stellen vervolgens de eis dat de stakers weer in dienst worden genomen, dat de gestaakte dagen normaal doorbetaald worden en dat de vakverenigingen erkend worden. De maatschappij gaat hier niet op in en de strijd gaat beginnen.

Op 30 januari gelast de Nederlandsche Vereeniging van Spoor- en Tramwegpersoneel een staking in geheel Amsterdam, zodat op 31 januari het gehele verkeer aldaar stil ligt. Na Amsterdam volgen Haarlem, Rotterdam en Den Haag en ook op andere stations houdt men zich gereed het werk neer te leggen. De H.S.M. zoekt steun bij de regering, maar deze wenst zich niet in het conflict te mengen, zodat de maatschappij zich gedwongen ziet toe te geven. Op 31 januari, dezelfde avond al, capituleert zij voor de stakers. In "Het Volk" van 8 februari verschijnt dan de bekende prent van Hahn: "Gansch het raderwerk staat stil, als uw machtige arm het wil".

Hiermede blijkt de zaak nog niet ten einde. Het kabinet Kuijper zag in, mede door de felle kritiek in de pers, dat het met deze zaak zijn gezag verloor en dat dergelijke acties niet weer mochten voorkomen. Op 25 februari legt Kuijper een verklaring af in de Tweede Kamer: "...wat hier plaats greep, was een onbezonnen aanslag op den hoofdfactor voor de levensbeweging der maatschappij; een onduldbare belemmering, der Overheid aangedaan in de uitoefening van haar functiën; een opofferen van de welvaart van een heel volk aan zucht naar klasseinvloed; een machtsmiddel, nu reeds geschikt gekeurd voor oefening van politieke dwingelandij".

Tegen dit gevaar ziet Kuijper een drietal mogelijkheden:

1. er moet een spoorwegbrigade komen, die bij staking de dienst gaande kan houden;
2. er moet een aanvulling op het Wetboek van Strafrecht komen met strafbepalingen tegen de inbreuk op de vrijheid van arbeid en tegen stakingen;
3. er moet een commissie komen, die onderzoekt welke grieven van het

spoorwegpersoneel rechtmatig zijn.

Bij Koninklijk Besluit van 11 april 1903, S. 103, wordt ingesteld de Staatscommissie van Enquête omtrent het Spoorwegpersoneel. In de commissie hebben zitting mr. J.D. Veegen (de latere minister van Landbouw, Nijverheid en Handel), als voorzitter, dr. A.M.A.J. Ariëns, jhr. mr. S. Laman Trip, mr. W.L.P.A. Molengraaff en A.S. Talma. In 1904 komt de commissie met haar verslag, zodat de onderhandelingen tussen de regering en de spoorwegdirecties kunnen beginnen. Deze onderhandelingen leiden tot het Reglement Dienstvoorwaarden 1905. Ingevolge dit reglement worden ondermeer groepsvertegenwoordigers ingesteld, wordt een beroep op een scheidsgerecht bij disciplinaire straffen mogelijk gemaakt, wordt het ontslag beter geregeld en worden ook de lonen, zij het met mate, beter geregeld.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Het archief is bij Koninklijk Besluit of ministeriële beschikking overgebracht.

Inhoud en structuur van het archief

SELECTIE EN Vernietiging

Vernietigd werden een aantal dubbelingen, ongebruikte formulieren en enkele andere stukken van niet-principiële aard (zie de bijlage achterin inventaris 2.16.14.02).

Verantwoording van de bewerking

De beschrijving van de archieven van de Staatscommissie van Enquête omtrent het Spoorwegpersoneel (1903-1904) en Staatscommissie van Enquête omtrent het Tramwegpersoneel (1906-1914) in één verzamelinventaris geschiedde op grond van de overweging dat de Staatscommissie Tramwegpersoneel als een vervolg mag worden beschouwd op de Staatscommissie Spoorwegpersoneel, met eenzelfde taakstelling, echter ten aanzien van een door de eerste commissie niet in haar onderzoek betrokken categorie. (Later is echter besloten om weer aparte toegangsnummers aan beide archieven toe te wijzen.)

Ordening van het archief

In de twee archieven werd een grote mate van ordening aangetroffen. In het archief van de Staatscommissie Spoorwegpersoneel: bundels, waarin alle stukken die op één onderwerp betrekking hebben bijeen zijn gebracht. Deze bundels zijn als zodanig gehandhaafd.

Ook in het archief van de Staatscommissie Tramwegpersoneel werden bundels aangetroffen: hier van stukken die betrekking hebben op dezelfde maatschappij. Elke bundel is genummerd met een romeins nummer, corresponderend met dat op een lijst van maatschappijen, welke in het eindverslag van de commissie is opgenomen. Ook deze bundels zijn gehandhaafd, de romeinse nummering opgenomen in de beschrijvingen.

Overigens zijn bij beide archieven de bestanddelen chronologisch geordend, aldus toewerkend naar het voor de desbetreffende commissie belangrijkste stuk: het eindverslag.

Verwant materiaal**BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN**

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

VERWANTE ARCHIEVEN

Zie ook: 2.16.14.02 - Staatscommissie omtrent het Tramwegpersoneel (1906-1914)

LITERATUUR

Mr. dr. J.H. Jonckers Nieboer, *Geschiedenis der Nederlandsche Spoorwegen, 1832-1938*, Rotterdam, 1938. *Handelingen der Staten-Generaal*, diverse jaren.

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

- 1** Notulen en resoluties van de door de Staatscommissie gehouden vergaderingen, benevens opgaven van de ter vergadering gehoorde getuigen, waaraan toegevoegd een lijst van vraagpunten voor het onderzoek ten aanzien van de rechtsverhoudingen en de voorwaarden, waaronder het personeel bij het spoorwegbedrijf in dienst is.
1903-1904 1 deel
Vanaf blz. 18 worden alleen nog de aanwezigen vermeld.
- 2-10** Stukken ingezonden door de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen, geordend naar onderwerp. Gedrukt, getypt, geschreven.
1870-1903 9 omslagen
- 2** Straffen en boeten. 1886-1903
- 3** Verloven. 1892
- 4** Premies en toelagen. 1870-1901
- 5** Vrij vervoer. 1896-1900
- 6** Verblijfkosten. 1892
- 7** Pensioen-, ziekte- en ondersteuningsfondsen. 1890-1900
- 8** Aanstelling, bevordering en bezoldiging. 1881-1900
- 9** Reglementen, bepalingen en instructies. 1877-1901
Zie ook inventarisnummer 11.
- 10** Dienstregelingen der conducteurs. 1903
- 11** Lijst van bij Staatscommissie ingekomen reglementen, instructies, voorschriften en bepalingen, welke ingezonden zijn door de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen te Utrecht.
1903 1 stuk
Zie ook inventarisnummer 9.
- 12** Voorlopige openbaarmaking van de resultaten van onderzoek van de Staatscommissie. Gedrukt.
1903 1 deel
- 12A** Verslag en bijlagen.
1 deel
- 13-15** Nadere verhoren van deskundigen en getuigen, afgenomen door de Staatscommissie, deel I, II en III. Gedrukt.
1903 3 delen
Elk deel is voorzien van een inhoudsopgave en deel III is voorzien van een alfabetische naamklapper op alle drie de delen.
- 13** Deel I.

- 14** Deel II.
15 Deel III.

- 16** Nader advies, uitgebracht door de Staatscommissie, met de daarop betrekking hebbende brieven der spoorwegmaatschappijen. Gedrukt.
1904 1 deel
- 17** Statistische gegevens, verzameld en bewerkt door de Staatscommissie. Gedrukt.
1904 1 deel